

Թ Ի Ի 17

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Բ Ա Յ Ա Ռ Ի Կ Ն Ի Ս Տ

Ք Պ Ա Տ Ք Ի

ՀԱՅ ԳՐՈՑ ԳԻՆՏԻ 1500 ԱՄԵԱԿԻՆ ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400 ԱՄԵԱԿԻՆ

11 Հոկտեմբեր 1913

Տպագրութիւն Տ. ՏՕՂՐԱՄԱՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Պապը-Ալի Ճառտէսի, Թիւ. 49

1914

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

ԵԿԵՂԵՑՍԿԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

1. Տ. Եղիշէ Արքեպս. Դուրեան
2. Տ. Վահրամ » Մանկունի
3. Տ. Զարմայր քհնյ. Կէզիւրեան
- 4.

(Բ. Վիճակ)

5. Տ. Մաղաքիա Արքեպս. Օրմանեան
6. Տ. Գրիգորիս Ծ. Վ. Պալագեան
7. Տ. Երուանդ Ծ. Վ. Բէրտահմեան
8. Տ. Սմբատ Ծ. Վ. Գաղաղեան

(Գ. Վիճակ)

9. Տ. Շմայեակ Արքեպս. Դիմարսեան
10. Տ. Մաղաքիա Եպիսկ. Տէրունեան
11. Անանիա Վ. Շաղարապետեան
12. Տ. Միքայէլ քհնյ. Աշմեան

(Դ. Վիճակ)

13. Տ. Արիստակէս Ա. Բհնյ. Զիզմեան
14. Տ. Խորէն » Յարութիւնեան
15. Տ. Յուսիկ » Զաքունի
16. Տ. Տաճատ » Փաշայեան

(Ե. Վիճակ)

17. Տ. Եղնիկ Ծ. Վ. Պապեան
18. Տ. Շմայեակ Զահ. Էրսէրեան
19. Տ. Բարձր » Թազրմեան
20. Տ. Արէլ » Երէնեան

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

Էյուպ Ս. Եղիա

21. Օննիկ էֆ. Մինասեան

Խապարիւղ

22. Պետրոս էֆնտի Շալաբեան
23. Պետրոս » Խորասնեան
- 24.

Մագրիգիւղ

25. Երուանդ էֆնտի Պէյազեան
26. Թագուր » Արեւեան
27. Տօքթ. » Մալխասեան
28. Յակոբ » Պոյանեան
29. Յովհաննէս » Իսապուլեան
30. Սարգիս » Պէրիշեան
- 31.

Պէտլիքտէրէ

32. Արշակ էֆնտի Ալպոյանեան
33. Յովսէփ » Գաղաղեան

Սան-Սթէֆանո

34. Գէրբէ էֆ. Մալանեան

Օրթագիւղ

5. Խալիկ էֆնտի Սըվանեան
336. Տէր. Ստեփան էֆնտի Թէրզեան

(Բ. Վիճակ)

Բերա-Դասը Բիւրաշա

37. Աստուածատուր էֆնտի Իւլապեան
38. Արամ » Շալաբեան
39. Արմենակ » Բալսեղեան
40. Գեորգ » Թորգոմեան
41. Գիգոր » Շահլաբեան
42. Յովհաննէս » Չիլիկեան
43. Սարգիս » Մինասեան
44. Տր. Վ. » Թորգոմեան
45. Յովսէփ » Գարսեան

Գարմալ-Գնալը

- 46.

Գուրուգէշմէ

- 47.

Պէշիկթաշ

48. Տրդատ Պէշ Տառեան

Ֆէրիգիւղ

49. Եղուարդ էֆնտի Գարակէօզեան
50. Շրանտ » Ասատուր
51. Մարկոս » Նաճանեան
52. Յակոբ » Պահրի

(Գ. Վիճակ)

Գատրգիւղ

53. Անտոն էֆնտի Թաւազ
54. Աղաթի » Ալասեան
55. Եղուարդ » Շիրինեան
56. Ներոս » Օհանեան
57. Մկրտիչ » Աբգարեան
58. Պենէ » Թորոսեան
59. Սարգիս » Էսմէրեան

Ենի-գարու

60. Պենոն էֆնտի Տէյրմէնեան
61. Վահան » Փափազեան

Պալաթ

62. Տօքթ. Կարապետ էֆնտի Եաղուպեան
63. Յարութիւն էֆ. Մոստիշեան
64. Սարգիս » Սրենց
65. Շրանտ » Անդրեանեան

Սկիւտար Ենի-մահալլէ

66. Թորգոմ էֆնտի Պոյանեան
67. Շմայեակ » Խոսրովեան
68. Վահան » Սուրենեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԲԱՑՈՒՄ 1913—1914 ՆԱՏԱՇՐՁԱՆԻ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏ

Ի ՄԱՍԻ

ՀԱՅ ԳՐՈՑ ԳԻԻՏԻ 1500 ԱՄԵԱԿԻՆ ԵՒ ՏՊԱԳՐԻՈԹԵԱՆ 400 ԱՄԵԱԿԻՆ

(Ազգ. Ժողովը, ազգային այս մեծ ՏՈՒՆԻՆ առթիւ, հանդիսաւոր նիստ գումարեց Մայր Եկեղեցւոյ միջին սաճարին մէջ, ի ներկայութեան 73 երեսփոխանաց:)

11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1913

ՆԱԽԱԳԱՀ.—ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ Տ. ԳԱՐԻԷԼ ՍՐԲԱԶԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ.—ՏՐ. ՏԱՂԱՍՐԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

ԱՏԵՆ. ԷՖ.—Ատեանը բանալու համար օրինական թիւ ունինք: Պէտք չեմ տեսնիր բացատրելու այսօրու բացառիկ նիստին նպատակը, քանի որ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետին կոնգրէսը կը բացատրէ այդ պատճառը եւ կը յիշեցնէ ազգովին մեր ունեցած պարտականութիւնը. ուստի կը հրաւիրեմ ատենադպիր էֆ.ին որ կարգայ այդ կոնգրէսը: (Ժողովականք յօանկայս լսեցին հետեւեալ կոնգրէսը):

ԳԵՈՐԳ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ Է անհատանելի կամօքն Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի Ամեն. Պատրիարքի Հայոց Թուրքիոյ Տ. Յովնանէ Արքեպիսկ.ի հարազատ օրդոյ Մայր Աթոռոյս ողջոյն Է օրհնութիւն հայրապետական:

Յերեքտասներորդում աւուր ամսեանն Հոկտեմբերի անցելոյ 1912 ամի, ի տօնի համազգային բարերարաց՝ Սրբոցն Թարգմանչաց մերոց, կատարեցաւ աստ ի Ս. Եկեղեցիս Հայաստանեայց Է յազգային դպրոցս մեր հանդիսաւոր բացումն Յորեկնական տարւոյ, զոր անհրաժեշտ վարկաք հաստատել ի յիշատակ 1500ամեայ գիւտի տառից Հայոց Է 400ամեայ Հայ տպագրութեան մեծի Յորեկնի: Բաջայտ է Ամենապատուութեան Ձերում, զի ի չնորհս գիւտի տառից Հայոց Է Հայ տպագրութեան ճոխացաւ Է ծաղկեցաւ մայրենի գրականութիւն մեր, հիմնեցան Է բազմացան ազգային դպրոցք, տպարանք Է այլ կրթական Է Աստուածահաճոյ հաստատութիւնք, որովք յառաջիմեցաւ համայն ազգն մեր ըստ մտաւորականի Է ըստ բարոյականի Է դասեցաւ ի շարս քաղաքակրթ ազգաց: Սակայն պատմական աղետաբեր պայմանք Է դրծուարատար հանգամանք ազգային կենաց մերոց, յրնթացս դարուց Է ժամանակաց մատնելով զազգն Հայոց Է զՀայաստան աշխարհ բռնութեանց, տանջանաց Է աւերածութեանց բարբարոսաց, կասեցուցին Է արգիլեցին զկանխաւոր յառաջիմութիւն մեր, թողով զմեծամասնութիւն ժողովրդեան մերոյ՝ առաւելապէս զգիւղական տարրն, ի խաւարի Է ի սղիւտութեան, զրկեալ իսպառ ի կենսատու լուսոյն գիտութեան:

Բարոյական Է ազգային սրբազան պարտք կան ի վերայ մեր ամենացունցա, Ամենապատուելիքայր, չթողուլ անուշադիր զգեղնուկ ժողովուրդն մեր առանց կրթութեան Է դաստիարակութեան, այլ տալ ճաշակել նմա զհրաշագործ պտուղ տեղեւորութեան Սրբոցն Թարգմանչաց մերոց Մեսրոպայ Է Սահակայ, զՀայ

դրոյն ասեմք, որ յընթացս հնգետասան դարուց, դժբախտաբար, մնացեալ կայ անձանաչ Է անձանօթ մեծամասնութեան ազգիս Հայոց: Յայսմ յորեկնական տարւոյ համազգային քաղաքակրթական մեծի տօնիս պարտական եմք առաւելապէս դարձուցանել Է կեդրոնացուցանել զուշադրութիւն Է զաշխատանս մեր ի վերայ ազգային կրթութեան Է դաստիարակութեան, բանալով ի վիւղորայս դպրոցս հանրակրթական Է ըստ պահանջմանց տեղական պայմանից նա՛եւ զարհեստագիտական Է զերկրագործականս: Այսու ճանապարհաւ միայն մարթէ անել զգիւղական ժողովուրդն մեր ի խաւարէ ի լոյս, ի մահաւանէ ի կեանս Է յանդիտութեան ի գիտութեան ճշմարտութեան, տալով նմա ճանաչել զմարդկային Է զազգային իրաւունս իւր, մերձեցուցանելով առողջամիտ քաղաքակրթութեան:

Ահա այսօրինակ մտապատկերք ընթանային առաջի աչաց մերոց Է լսեալ յամենայն կողմանց զաղաղակս Է զխնդիրս հարկաւոր հայաբնակ վիւղորէից մերոց վասն օգնելոյ ուսումնաւարաւ հաղարաւոր զաւակաց իւրեանց, զի մեք ի յաւերժացումն մեծի Յորեկնիս սկիզբն արարաք զպրոցական դրամագիւտոյ, նուիրատուութեամբ Մայր Աթոռոյս Է պարտաճանաչ ազգայնոց մերոց: Եւ մեք իրաւունքս ազգայնոց մերոց, օգնականութեամբ Է գործակցութեամբ ողջմիտ Է ազգասէր անձանց Է գործչաց փութով մարթացուք հետզհետէ բուժել զմահաբեր վէրս սղիւտութեան գիւղական ժողովրդեան մերոյ, քաղաքացանելով Է ապահովելով զազգային դպրոցս, որք են գլխաւոր ազգակէք զարգացման մայրենի

լեզուի Է զբաղանութեան Է միանգամայն գոյութեան ազգիս:

Արդ՝ ի նկատ առեալ զայս ամենայն, այսու Հայրապետական կոնդակաւ մերով յանձնարարեմք Ձեզ, Ամենապատուելիքայր, խորհիլ ընդ յորեկնական յանձնաժողովոյ Է սկիզբն առնել զպրոցական դրամագիւտոյ Է կազմակերպել զայդ, ընդ տեսչութեամբ Է իրաւասութեամբ Պատկառելի Ազգային ժողովոյ:

Մեք հաւատամք, զի ձեռնարկութիւնդ այդ լիցի մեծ Է պատուաբեր ի մերձաւոր ապագայի յօգուտ կրթութեան բազմակարօ ժողովրդեան մերոյ ի յաւերժացումն համազգային մեծի Յորեկնիս:

Օրհնելով զձեզ Է զամենայն պատուական անդամս Ազգային ժողովոյ Է Յորեկնական Յանձնաժողովոյ, մաղթեմք ի Տեառնէ պարգեւել ամենեցունցդ յաջողութիւն, կար Է զօրութիւն Է ազգի մերում անդորրութիւն Է երջանկութիւն:

Ողջ լերուք, զօրացեալ ի Տէր Է օրհնեալ ի մէնջ: Ամէն:

ԳԵՈՐԳ Ե.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

յ12 Յունիսի 1913 ամի

Ըստ Տոմարի ՌԵԿԻԻ Հայրապետութեան մեղում Բ. ամի յ'Արարեսեան Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի ի Վաղարշապատ Թ. 900:

ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻԻՆ Ա.ԶԳ. ԺՈՂՈՎՈՅ
ԱՏԵՆԱԳԵՏԻՆ

Տեաքք Երեսփոխանք,

Ազգ. Երեսփ. ժողովն իր պատմական հանդիսաւոր նիստերէն մին դուժարել կոչուած է այսօր:

Իբր Ատենապետ ժողովոյս, յանուն Է ի դիմաց Ազգ. Երեսփոխանութեան, բացուած կը հռչակեմ Մեսրոպեան գիրքու գիւտի 1,500 ամեակի Է տպագրութեան 400 ամեակի կրկին Յորեկնաները, որք երեք օրեր պիտի տեւեն:

Խորին յուզումով կը կատարեմ ինձ վիճակեալ այս պարտականութիւնն Է բարեխաղ կը համարիմ զիս, որ այնչափ փա-

ռաւոր Է նշանակելի օր մը կը գտնուիմ այս աթոռին վրայ: Խանդավառեալ այս բեմէն կը չնորհաւորեմ թրքահայութիւնն յանձին Ձեր, Տեաքք Երեսփոխանք, մաղթելով որ մեր թոռները զար մը վերջ գան խմբուիլ այս տաճարին մէջ, տօնելու գրոց գիւտի 1,600 ամեակն, աւելի ուրախ տրամադրութեան տակ, Է անգամ մ'եւս պանծացնելու ազգային քաղաքակրթութեան Է յառաջգիմութեան այս մեծ տօնը:

Խիստ պատշաճ կը համարիք անշուշտ որ այս կրկին Յորեկնաներու նախատօնաւ կը կը կատարենք այս կամարներուն տակ, ուր այս պահուս աչքիս առջեւ կը մարմնանան Մեծն Սահակու Մեսրոպ, մեր առաջին թարգմանիչք ու իրենց աշակերտները, ամէն ալ Եկեղեցւոյ պաշտօնեայ, որոնց մեզ հուրած Հայ տառերով թարգմանեցին Ս. Գիրքը, որ ամէն օր կը կարդացուի այս բեմին վրայ, Է Սահակայ Է Մեսրոպայ չունչը կ'ոգեւորէ ու կը թըրթոցնէ Հայ հաւատացեալներուն սիրտը:

Այս Եկեղեցին ո՛չ միայն եղած է Հայոցն գոյութեան պահպանման գլխաւոր ազգակէք, այլ Է նա՛ է որ պատճառ եղած է մեր լեզուին ու գրականութեան զարգացման: Այս պահուս ահա՛ Եկեղեցին ու Գրականութիւնը կը միանան ու կը նոյնանան մեր աչաց առջեւ, իբր գլխաւոր ազգակներ մեր ազգային գոյութեան Է յառաջգիմութեան:

Գիր ու գրականութիւն ազգի մը քաղաքակրթութեան, իմացական զարգացման ու յառաջգիմութեան գլխաւոր միջոցներն են, իսկ տպագրութիւնն անոր բարերար ազդեցութիւնն ու ծաւալումը դիւրացնող զօրաւոր ազդակն է:

Հայն այսօր խորխոռ ու բարձրագոյն ի հանդէս կու գայ քաղաքակրթ աշխարհի առջեւ Է անգամ մ'եւս կը ցուցնէ թէ ինք պատմական քաղաքակրթ ազգ մ'է Է ո՛չ միայն հին գարեթէ ի վեր ունեցած է ուրոյն գիր ու գրականութիւն, Է տպագրութիւնն որդեգրող առաջին ազգերէն մին եղած է, այլ Է իբր քաղաքա-

Վառաձագուհու, որ կը խրախուսէ զանոնք եւ կը խոստանայ ամէն կարգի օժանդակութիւններ, ու կ'ըսէ թէ՝ ի Միջագետս Հայոց իր ըրած վերջին ճանապարհորդութեան միջոցին, Հայ գիրերու Դանիէլ ասորի եպիսկոպոսի մը ըով գտնուիլը լսած է: Վառաձագուհի բերել տալով այդ գիրերը կը յանձնէ Սահակայ եւ Մեսրոպայ (402) Վարժարաններ կը բացուին ընդ տեսչութեամբ Մեսրոպայ, աջակցութեամբ մէկ քանի զարգացեալ անձանց (1), այդ տառերով գրականութիւնը կը փորձուի, սակայն ասոնք Հայ լեզուի հնչումները ճշգրտութեամբ արտայայտելու անկարող ըլլալով, Մեսրոպ բարեփոխման մասին յետ երկամեայ ամուլ փորձերու՝ կ'երթայ ի Միջագետս, դիմել Սորբի ու Յոյն գիտնոց (2) խորհուրդին, կատարելագործելու իր ձեռք անցուցած ազգային տառերը, եւ անոնցմէ ձեռնունայն ելլելէ ետք, ըստ Կորինի ջնորհիւ Աստուծոյ եւ ըստ Խորենացոյ հրաշխիւ կը յաջողի ձեռք բերել գոնացուցիչ այբուբէն մը եւ յաղթական կը դառնայ ի Հայս (404):

Հաւանաբար Դանիէլ ասորի եպիսկոպոսի ըով գտնուածը Հայոց Փիւնիկ—Փոնիզական տառերն էին թուով 22, որք չէին բաւեր Հայ լեզուի հնչման նրբութիւններն արտայայտելու, զոր գուցէ պայմանագրական նշաններով միեւնոյն տառի մեղմ ու խիստ արժէքներ տալով կը գործածէին երբեմն մեր նախնիք: Մեսրոպ այդ պայմանական գրութեան անտեղեակ՝ զայն գտնել փորձեց Միջագետքի մէջ, եւ չկարենալով հասնիլ իր նպատակին՝ այլ ազգերէ մի քանի գրեր առնելով ու մէկ քանիներ ալ հնարելով կատարելագործեց զայն:

Դանիէլեան գրերուն վաղիւ Հայոց մէջ գործածուած ըլլալուն աղօտ կերպով կը վկայեն, ասոնց դիւարին ժամանակակից

Հայ պատմիչք, Կորին (3), Փարպեցի (4), եւ Խորենացի (5), զորս աւելի կը պահպարտէ Վարդան պատմիչ (6) ԺԳ. դարու Մեծն Մեսրոպ, քաղաքակրթիչ Հայ ցեղի հարազատ զաւակ, կը խորհի եւ սահմանակից այլ քրիստոնեայ ազգերը, Վիրք ու Աղուանք եւ անոնց եւս այբուբէններ կը հնարէ հայկականին վրայ ձեւելով:

Մեսրոպ, Ընդհ. Տեսուչ Արեւելեան Հայոց վարժարանաց, Արեւմտեան կամ Յունական Հայաստանի մէջ դպրոցներ բանալու մասին դժուարութեանց հանդիպելուն՝ Սահակ Հայրապետ զայն իր թոռան՝ Աւարայրի ապագայ հերոս Վարդանի հետ Բիւզանդիոն կը ղրկէ, որոնք այդ տառերն իբրեւ Աստուածատուր ներկայացնելով կը յաջողին վարժարաններ բանալու համար հրաման ընդունիլ:

Վերջապէս Սահակ, Մեսրոպ եւ Վառաձագուհի՝ հայրենասիրաց այս երրորդութիւնը օժտեցին մեզ 36 տառերօք այբուբէնով մը, որ պատիւ կը բերէ Հայութեան, զի մինչեւ ցարդ ծանօթ այբուբէնաց ամէնէն կատարեալն է, նոյն իսկ ըստ օտարաց վկայութեան, անով կարելի է արտաբերել բոլոր ազգաց լեզուներն իրենց բուն հնչման զօրութեամբ: Այսօրուան եւրոպական ազգաց ամենազարգացելոց այբուբէնն իսկ ի վիճակի չէ իրենց լեզուէն զատ այլ բարբառներ հաւատարմութեամբ ու կենդանի հնչմամբ արտա-

(3).—«Նշանագիրքն յայլոց դպրութեանց թողեալք եւ յարուցեալք դիպեցան»:

(4).—«Մանաւանդ թէ գոն նշանագիրքը Հայերէն լեզուի, որով հնար է ինքնան ձայնիւ եւ ոչ մուրացածոյ բարբառաւ չահել զորիս»:

(5).—«Զվաղնջուց գտեալ նշանագիր տառից»:

(6).—«Որ վասն ոչ պարզելոյն զընդարձակութենէ լեզուիս անհոգացեալ եղեւ յառաջագոյն, յոյն եւ պարսիկ գրով չատացեալք»:

յայտել, նոյն իսկ այդ ազգերէ ոմանք՝ իրենց ազգային լեզուի ինչ ինչ հնչումները չկարեն մէկ տառով գրել ու քանի մը տառերու խմբակցութեան կը դիմեն: Եթէ օր մը Բիւզանդական այբուբէնի մը պէտքը զգացուի կրնայ դիմուիլ Հայ տառերուն:

Արդ, Տեսաք, ինչպէս ըստ Կորինի Շնորհիւ Աստուծոյ, ըստ Խորենացոյ Հրաշխիւ, եւ ըստ Բիւզանդիոն գացող պատուիրակութեան Աստուածասուր հանունները մեր գրերը:

* * *

Սահակ եւ Մեսրոպ յետ գրի գիւտին Վաղարշապատի արքայական բարձրագոյն վարժարանին յաջողագոյն շրջանաւարտներուն (1) հետ կը սկսին թարգմանչական գործին: Թարգմանութեան առարկայ է նամանաւանդ Ս. Գիրքը, զոր կ'ստանձնեն կատարել գլխաւորապէս երկու մեծ վարպետները, իսկ իրենց աջակից աշակերտներն սկսան թարգմանել ժամանակին եկեղեցական, փիլիսոփայական, պատմական յոյն եւ ասորի գլուխ գործոցները:

Հայրենասէր երրորդութիւնը չի բաւականանար ասով, 40ի չափ ուսանողներ (2) կը ղրկէ ժամանակաւ ուսման գլխաւոր կեդրոնները (3), որք ի վերադարձին եղան իրենց հայրենեաց մէջ լուսաւորութեան ջանք, եւ ասոնց բերած Եօթնասնից թարգմանութեան ընտիր օրինակաց վրայ՝ իրենց մեծ վարպետները սրբագրեցին Ս. Գրոց առաջին թարգմանութիւնները:

(1) Եղնիկ Կողբացի, Կորին Սքանչելի, Յովսէփ Վայոց Զորոյ, Ղեւոնդ Վանադեցի եւ այլք, սրք «Առաջին թարգմանիչք» կը կոչուին:

(2) Այս աշակերտներէն նշանաւոր եղան Մ. Խորենացի, Մամբրէ վերձանող, Դաւիթ անյաղթ, Գիւտ Կաթողիկոս, Եղիշ պատմագիր, Յովհան Մանգակունի, Ղազար Փարպեցի, Սնանիա թարգմանիչ եւ այլք, որք անուանեցան «Կրտսեր թարգմանիչք»:

(3) Կեսարիա, Մելիտինէ, Եգիպտոս, Անտիոք, Աղեքսանդրիա, Աթէնք, Հռոմ:

— Այս ճիգերը մեծ արդիւնք յառաջ բերին, եւ Հայ լեզուն այնչափ կը փութուի, ու գրականութիւնը յառաջ կ'երթայ, որ հրաշիւք իմ կարծես քիչ ժամանակուան Հայ դպրութիւնն իր կատարելութեան գագաթնակէտը կը հասնի եւ այս դարը իրաւամբ Հայ գրականութեան ոսկեդարը կ'անուանի:

Այս դարու գրական արտադրութեանց գլուխ գործոց Հայ Աստուածաշունչը՝ իր լեզուի պարզութեան, ոճի գեղեցկութեան ու ճոխութեան, եւ իմաստի յստակութեան երբեակ տեսակէտներով՝ կը գերազանցէ մինչեւ ցարդ թարգմանուած Ս. Գրքերը:

Խորենացոյ պատմութեան անգիրքէն թարգմանիչը Հայ Աստուածաշունչը «Թագուհի ամենայն թարգմանութեանց» կ'անուանէ: Պրօտէր Գերմանացին կ'ըսէ. «Այնչափ ընտիր է Աստուածաշունչի Հայ թարգմանութիւնը, մինչ արժանի է անով սրբագրել բուն յունարէն Աստուածաշունչը»: Եւրոպացի ու Ամերիկացի աստուածաբաններ չատ անգամ Ս. Գրոց Հայ թարգմանութեան կը դիմեն իրենց Աստուածաշունչի մութ մասանց լուսաբանութեան համար: Ահաւասիկ հրաշակեալ մ'ալ, որ պատիւ մ'է Հայ ուղեղին եւ փառք Հայ ազգութեան:

Ազգ մը որ գրականութիւն ունեցած չէ իր գիր ունենալէն անմիջապէս ետք՝ հնար չէ որ կարողանայ այսչափ կատարեալ լեզուով արտադրութիւններ ունենալ: Ուստի ստիպեալ ենք ընդունիլ Ե. դարէն առաջ գրականութեան մշակութիւնն ի մեզ, սկսած սեպածեւ նշանագրերօք, ապա փիւնիկ ֆոնետական որդեգրեալ գրերով, հուսկ ուրեմն Յոյն, Ասորի ու Պահլաւ օտար տառերով եւ նոյն իսկ անգիր կերպով: Արդարեւ բաւական մեծ գրական արուեստ կ'տեսնուի Մ. Խորենացոյ մեզ աւանդած՝ նախնեաց երգերու, վէպերու եւ ասութեանց մէջ, որք կենդանի ապացոյցներ են Հայուն վաղեմի իմացական զարգացման:

Այս գրական շարժումի միջոցին մշակուեցան աստուածաբանութիւն, իմաստասիրութիւն, կրօնական բանաստեղծու-

(1).—Յովհան Եկեղեցացի, Յովսէփ Պաղնացի, Տէր Խորձենացի, Մուշէ Տարօնցի:

(2).—Դանիէլ, Ակակիոս, Բաբելաս, Պըղտոն, Եպիփանոս, Հոսիփանոս, Էլն:

Ն. Ս. Օծուխինը մշտնջենաւորելու հա-
մար Ս. Սահակայ եւ Մեսրոպայ անունն
ու յիշատակը հրաւէր կը կարգար մեզ
աջակցիլ մեր Արեւելեան եղբարց այս մեծ
յորեւեանին առթիւ հիմնած մեծ հանգա-
նակութեան, ի նպաստ ուսումնազուրկ
վայրերու մէջ վարժարանաց հաստատու-
թեան, եւ ուսման ու գիտութեան տա-
րածման: Մեր Արեւելեան եղբարք արդէն
չուրջ մէկ միլիոն բուլղի ստորագրած են
եւ ստորագրումն եռանդով յառաջ կը
տարուի: Պարտ է մեզ եւ նուիրական
հպատակիլ Հայրապետական կոչին, ուստի
ի պաշտօնէ բացուած կը հռչակեմ այդ
հիմնական դրամագլուխին ստորագրումը,
եւ կը հրաւիրեմ զՁեզ, Տեարք Երեսփո-
խանք, պաշտօնապէս օրինակ տալ այլոց:

Կեցցէ՛ Հայն ու Հայկազնեան լեզուն
եւ կեցցէ՛ իր գորովագութ ուսումնասէր
Հայրապետը:

ԱՏԵՆ. ԷՖ.— Ժողովականներէն Օր-
մանեան Ս. որ հիւանդութեան պատճա-
ռաւ բացակայ կը գտնուի այսօրուան
նիստէն, մեզ ուղղած է հետեւեալ հեռա-
գիրը.

Անձամբ տկար, սրտով եռանդուն,
մարմնով բացակայ, հոգով միացեալ,
ձայնակցիմ տօնական ժողովոյդ, եւ փա-
ռաքանեմ զերանեալ յիշատակ Սահակայ
եւ Մեսրոպայ գաղղաց հայ տառից, եւ
զարդելն Յակոբայ եւ Արգարու առաջին
տպագրողաց:

Մաղաքիա Օրմանեան
Նախկին Պատրիարք
Ազգային Երեսփոխան

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԱՆՍ

ԱՏԵՆ. ԷՖ.— Այս տօնական հանդիսա-
ւոր առթիւ մեր պաշտօնակիցներէն Տր.
Թորգոման եւ Գ. Տ. Կարապետեան էֆ.
հետեւեալ երկու գրերը ուղղած են մեզ.
Ստեփանազար էֆ. կարգաց հետեւեալ
գրերը.

Յարգոյ Ատենապետ Տէր

Ազգային Ընդհանուր Ժողովոյ

Համազգային մեծ յորեւեաններու տօ-
նակատարութեան այս պահուն, կը ներեմ
ինձ առաջարկել, որ Ազգային Երեսփո-

խանական Ժողովը, իր Սրբազան նախա-
գահին միջոցաւ հաճի շնորհակալութեան
հետադիւրներ ուղղել կրթական նախարար-
ներու եւրոպական այն տէրութեանց,
որոնց մայրաքաղաքներուն մէջ հայերէն
լեզուի դասաւանդութիւններ տեղի կ'ու-
նենան պետական ծախքով, ինչպէս Բա-
րիզ, Բեթերսպուրկ, Լոնտոն, Պարիզ,
Վիեննա եւ այլուր:

Հեռագիրներ ուղղել նաեւ Եւրոպացի
այն գիտուններուն, որոնք այդ մայրա-
քաղաքներուն մէջ հայերէն լեզուի դա-
սախօսութիւնը կ'ընեն, ինչպէս Մէյքէ,
Մար, Կոնիքէն, Մաքէր եւ ուրիշներ:

Կարելի է որ առաջարկութիւնս մեծա-
ծախս համարուի, այդ պարագային պիտի
խնդրէի որ գո'նէ սոյն տէրութեանց Կ.
Պոլսոյ դեսպաններուն ուղղուին նոյնի-
մաստ գեղեցիկ նամակներ, պայմանաւ որ
Պատրիարքական Տեղապահ Սրբազանն
անձամբ տանի յանձնել նամակները պատ-
կանեալ տեղերը:

Յուսալով թէ այս կարեւոր առաջարկս
նկատառութեան կ'արժանանայ,

Մնամ անձնուէր
Տօք. Վահրամ Թորգոման
Երեսփոխան Բերայի

Ազնուաշուք Ատենապետ էֆէնտի

Ազգ. Երեսփ. Ընդհանուր Ժողովոյ

Երբ Ազգային Պատկ. Ժողովը այսօր
Մայր եկեղեցի գումարուած, համազգային
մեծ յորեւեանի հանդէսներուն բացումը կը
հռչակէ, քանի որ վաղը Մայր Աթոռոյ մէջ
ալ հանդիսաւոր տօնակատարութիւններ
պիտի սկսին ընդ նախագահութեամբ Ա-
մենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետին, կ'ա-
ռաջարկէի որ յանուն Ազգ. Ընդհ. Ժողովի
դիմում կատարուի Մայր Դիւանի կողմէ
Ն. Վեհափառութեան Թրքահայոց մեծա-
րանքը գնել Օշականի Ս. Մեսրոպայ դամ-
բաքանին:

Միանգամայն յանձնարարել Տարօնոյ
Առաջնորդութեան որ Հոկտ. 13ի ընդհա-
նուր տօնակատարութեան առթիւ՝ Ազ-
գային Ժողովին նոյն մեծարանքը մա-
տուցուի նաեւ Հայ դպրութեան օրրանին

Տարօնոյ Աշտիշատի, Գլակայ եւ Ս. Առա-
քելոց վանքերու մէջ հանգչող բազմաթիւ
Յորեւեաններու՝ Ս. Սահակայ, Մովսէսի,
Դաւիթի, Մամբրէի եւն. Թարգմանիչ Հայ-
րերու աճիւնները պարունակող կիսակոր-
ծան մատուռներուն, շիրմատեղիներուն,
նոյն օրը, կատարել տալ նոյն տեղեր ալ
պատշաճ պաշտամունքներ եւ հանդէսներ,
մասնակցութեամբ բնիկ ժողովուրդեան, եւ
յանուն Ազգին, անգամ մըն ալ հանդիսա-
ւորապէս ողջունել Ոսկեդաշու դպրու-
թեան լուսահեղ հեղինակներու յիշատակը:

Խորին յարգանքով

Մուշի ազգ. Երեսփոխան

Գեղամ Տ. Կարապետեան

ՀԱՄԱՋԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ
ԵՒ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒԻ

ԱՏԵՆ. ԷՖ.— Այդ ուրախառիթ պարա-
գային բաղդաւոր կը համարիմ զիս նաեւ
Հայ եւ Հայ Աւետարանական համաձայ-
նութիւն մը յառաջ եկած է ազգին դա-
նազան գործերու շուրջ, Ատենազար էֆ.
պիտի կարգայ գոյացած այդ համաձայ-
նաւորները:

Ազնուաշուք Տիար Ատենապետ

Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովի

Պատմութեան դառն անցքերու հետե-
ւանքով Հայ Ժողովուրդը, դժբաղդաբար,
ոչ միայն ենթարկուած է քաղաքական,
այլ եւ դաւանական բաժանումներու, ինչ
որ ծանրապէս ազգած է մեր ազգի քա-
ղաքակրթական եւ պատմական ճակատա-
գրին լրաց: Արդ, ներքոյ ստորագրեալ եւ
րեսփոխաններս, համոզուած ըլլալով թէ
հասած է ժամանակը այլեւս՝ ուր Հայու-
թեան բոլոր դաւանական հատուածները
գէթ պէտք է ձգտին ազգային միակ ու
բարձրագոյն իտէալին, — կրթական, բա-
րեգործական ու ազգային քաղաքակրթա-
կան համագործակցութեան:

Համոզուած նոյնպէս թէ հասունցած է
այն գաղափարը որով ազգին դաւանական
բոլոր հատուածները, պահելով հանդերձ
իրենց կրօնական-վարչային ինքնուրոյնու-
թիւնն ու անկախութիւնը, կարող են գոր-

ծակցիլ ազգային, կրթական եւ բարեգոր-
ծական բոլոր խնդիրներու մէջ:

Կ'առաջարկենք Ազգային Ժողովին, որ
իրեւել նուէր այս օրուան Ազգային Մեծ
Տօնին եւ իրեւել նուիրագործում Հայ Ժո-
ղովուրդի մատուր ու հոգեկան 1500ամեայ
գործունէութեան, հանդիսաւորապէս յայ-
տարարէ հետեւեալ սկզբունքը.

«Ազգային Ժողովը յայտարարելով որ
«Իւրաքանչիւր օսմանեան հայ քաղաքացի,
«առանց կրօնական խտրութեան, կրնայ
«լիապէս օգտուիլ Ազգային Սահմանա-
«դրութեան իրաւունքներէն՝ պահպանելով
«հանդերձ իր խղճի կատարեալ ազատու-
«թիւնը, ըստ իր դաւանութեան:

«Կոչ կ'ուղղէ Հայ Ազգի բոլոր յա-
«րանաւորութիւններուն՝ որ ընդունելով
«օրուան ազգային այս մեծ տօնը որպէս
«խորհրդանշան դէպի համազգային միու-
«թիւնն առաջնորդող նուիրական գաղա-
«փարին, փութան համախմբուիլ Սահմա-
«նագրութեամբ նուիրագործուած մեր
«ներքին ինքնավարութեան շուրջ, միաց-
«եալ ոյժերով բեղմնաւորելու համար այն
«պատմական դերը, որուն սահմանուած է
«Հայ Ժողովուրդը իր քաղաքակրթական
«կոչումին մէջ:»

Վստահ ըլլալով որ մեր այս առաջարկը
համաձայն է Ազգային Ժողովի զգացում-
ներուն, կը փափաքենք միաձայնութեամբ
նուիրագործուած տեսնել զայն այս հան-
դիսաւոր նիստին մէջ:

Կը մնանք յարգանքով

Ազգ. Երեսփոխաններ

Ռ. Զարդարեան, Մարկոս Նաթան-
եան, Ժ. Սայապալեան, Երուանդ
Օսեան, Պարգեւ Փափազեան,
Տրդատ Զնյ. Պոյաճեան, Լեւոն
Սաթմեան, Տօքթ. Ս. Թէրզեան,
Տ. Յ. Տատրեան, Տ. Տատեան,
Տօքթ. Կ. Փաշայեան, Գասպար
Նեմցէ, Լեւոն Տնտեսեան, Յակոբ
Պահրի, Հմայեակ Արամեան, Ս.
Մ. Վրդ. Գաղաղեան, Յ. Շահրիկ-
եան, Ե. Պէյազեան, Տօքթ. Թոր-
գոմեան, Ն. Զաքարեան, Տօքթ.
Մկրտիչ Արզարեան:

Տիար Ատենապետ,

Հայ ազգին դաւանական բոլոր հաւա-
ռածները ազգային կուլտուրական ինք-
նավար կեանքի մէջ համախմբելով, հա-
մազգային միութիւնը կերտելու մասին
այս վայրկեանին իսկ Ազգային ժողովին
կողմէ արտայայտուած զգացումով եւ
հոգակուած սկզբունքով տոգորուած, եւ
համոզուած որ այդ զգացումը եւ սկզբ-
բունքը այսօր ի պաշտօնէ իւր աշխարհի
հոգակուելէ շատ առաջ, արդէն տիրապե-
տող ձգտումն ու իղձը եղած էին անոնք
թրքահայ ներկայացուցչական ժողովիս,—
իր թարգմանը իր պատմական ու քա-
ղաքակրթական կոչումին ու գերին գի-
տակ Հայ ժողովուրդին:

Ստորագրողներս, նախաձեռնութիւնը
ունեցանք անպաշտօն կերպով ու անձնա-
պէս բանակցութեան մասնիւր, Հայ Ազգի
Աւետարանական յարանուանութեան պատ-
կանող հատուածին Պոլսաբնակ աչքառու
եւ հեղինակաւոր անձնաւորութիւններուն
հետ: Այդ բանակցութեանց նպատակն էր
պատրաստել հիմերը համաձայնութեան մը,
որ, ծնած ըլլալով Հայ Ազգին մէջ տիրա-
պետող ձգտումէն, ընդ առաջ պիտի եր-
թար Ազգային ժողովին կողմէ այսօր
հոգակուած գեղեցիկ ցանկութեան եւ սի-
րահաւէր կոչին:

Մենք զմեզ երջանիկ կը զգանք յայ-
տարարելով թէ բաղձացուած այդ համա-
ձայնութիւնը գոյացաւ ո՛չ թէ միայն ա-
ռանց որ եւ է զժողովութեան, այլ Աւե-
տարանական յարանուանութեան պատ-
կանող յարգելի ազգայինները այնքան
պատրաստակամ գտանք՝ Ազգային ժողո-
վին արտայայտած համազգային միութեան
բաղձանքին հանդէպ, որքան մենք զմեզ
Դժուար է մեզ համար այս քանի մը տո-
ղերուն մէջ խտացնելով բացատրել այն
տպաւորութիւնը եւ այն խանդավառու-
թիւնը զոր մենք, ստորագրողներս, զգա-
ցինք, երբ անոնք, մեր առաջարկին ի պա-
տասխան, յայտարարեցին թէ Սիմէօն ծե-
րունիին պէս այս երջանիկ օրուան կը
սպասէին:

Երբեք չենք տարակուսիր որ ազգային
երեսփոխանութիւնը պիտի զգայ այդ ան-
կեղծ բացատրութեան մէջ արտայայտուող
բուն տենջանքին գուրգուրալից խորու-
թիւնը:

Գոյացած համաձայնութիւնը, բանա-
ձեւուած եւ երկուստեք ստորագրուած
ըլլալով, մէկ օրինակը ներփակ կը մա-
տուցանենք այս Պատկառելի ժողովին,
խնդրելով որ միաձայն հաւանութիւնով
ընդունուի եւ վաւերացուի:

Համաձայնութեան հիմը ճիշդ ու ճիշդ
այն սկզբունքն է զոր Ազգային ժողովը
հոգակեց այսօր: Սկզբունքը այս հանդի-
սաւոր առիթով նուիրագործուելէ յետոյ,
գործնական պայմանները, անոր կիրառու-
մին սկսուած պահուն կը մշակուին վար-
չական եւ պաշտօնական մարմիններու
կողմէ եւ Ազգային ժողովին վաւերացու-
մին կ'ենթարկուին բնականաբար:

Բաղմատեսակ ցաւալի պատճառներ
թույլ չաւին զժողովարար որ Ազգային
ժողովը կանուխէն պատրաստուէր, ազ-
գային անդուգական այս կրկնակ տօնը
իրեն արժանավայել ընծայարարութեամբ մը
յաւերժացնելու գործին:

Սակայն կը կարծենք թէ համազգային
միութեան այս առաջին քայլը եւ անոր
նուիրագործումը, մեծ յորելիանին եւ անոր
մարմնացուցած զաղափարին հանդէպ այն-
պիսի մեծ նուէր մըն է որ կը գերազանցէ
նրա թական բոլոր ընծաները եւ կը խայ-
տացնէ մեր թարգմանիչներուն, մեր մտքի
ազատագրումին ախոյեաններուն՝ Սահակ-
ներուն եւ Մեսրոպներուն անմահ հոգի-
ները:

Մնամք յարգանքօք

Ազգային երեսփոխաններ
Հմայեակ եպսկ. Դիմաքսեան, Եր-
ուանդ վրդ. Փէրտահճեան, Յ. Շահ-
րիկեան, Վ. Սէրէնկիւլեան, Ռ.
Զարգարեան, Ժ. Սայապալեան,
Մարկոս Նաթանեան, Երուանդ
Օտեան, Համբարձում Յ. Պոյա-
ճեան:

Հ. Ա. Բ. Ա. Չ. Ա. Յ. Ա. Գ. Ի. Բ.

Նկատելով թէ ժամանակը հասած եւ
երկուստեք փափաքը արտայայտուած է
որ Ազգային գործերու մէջ՝ ազգին տար-
բեր հատուածներու պատկանող անհա-
տեր գործակից են նոյն իրաւունքներով
եւ նոյն պարտականութիւններով:

Երկուստեք հասկցուած եւ ընդուն-
ուած ըլլալով թէ Հայաստանեայց Առա-
քելական Եկեղեցին եւ Հայոց Պատրիար-
քարան, ինչպէս նաեւ Հայաստանեայց
Աւետարանական Եկեղեցին եւ բողոքա-
կանաց Ազգապետարանը իրենց ուրոյն
գոյութիւնը պիտի չարունակեն ըստ ա-
ռաջնոյն:

Հետեւաբար, ներքոյ ստորագրեալքս
յետ խորհրդակցութեան եւ կարծեաց փո-
խանակութեան, որոշեցին առաջարկել եւ
յանձնարարել երկուստեք իրենց պատկան-
եալ իշխանութեանց ընդունիլ եւ նուի-
րագործել այն սկզբունքը թէ, ամէն գոր-
ծերու մէջ որոնք զուտ կրօնական հան-
գամանք չունին, Հայեր, պաշտօնապէս
վերոյիշեալ երկու եկեղեցիներէն որուն
ալ պատկանին. միանաւ իրեն անդամներ
միեւնոյն ազգին: Այս հասկացողութեամբ,
ամէն Հայ, պաշտօնապէս վերոյիշեալ եր-
կու եկեղեցիներէն որուն ալ պատկանի,
զուտ կրօնական չեղող ամէն խնդիրներու
մէջ, հայ ազգային սահմանադրութենէն
հաւատարմապէս օգտուի:

Այսպէս, կրթական, բարեգործական
եւ ազգային-քաղաքական ամէն գործերու
մէջ, առանց բացառութեան, կատարեալ
գործակցութիւն տեղի ունենայ:

Սոյն սկզբունքը գործադրուի անմիջա-
պէս այն գործերուն մէջ եւ այն տեղերը
ուր կարելի է, իսկ աստիճանաբար՝ ուր
տեղական պատճառներով, անմիջական
գործադրութիւն անկարելի ըլլայ:

Իերա 10/23 Հոկտ. 1913

Ստորագրողներ

Յակոբոս Ծէճիզեան, Տօքթ. Պ.
Մատթէոսեան, Յ. Գ. Գրիգորեան,
Արսէն Շաւոռեան, Արշակ Շմա-

ւանեան, Յովսէփ Ծէճիզեան, Պ.
Գոնտաեան, Կ. Յ. Սթամպոլու-
եան, Գրիգոր Շահպաղ:

Հմայեակ եպս. Դիմաքսեան, Եր-
ուանդ վրդ. Փէրտահճեան, Հայկ
Խօճասարեան, Համբարձում Պոյա-
ճեան, Ռուբէն Զարգարեան, Յա-
րութիւն Շահրիկեան, Երուանդ
Օտեան, Մարկոս Նաթանեան, Ժազ
Սայապալեան, Վարդգէս Սէրէն-
կիւլեան:

(Այս գրերը երկարատեւ ծափահարու-
թիւններով ընդունուեցան):

ԱՏՆՆ. Է. Յ. — Մեր այս օգեւորութիւնը
բաւական է անգամ մ'ալ բացատրելու թէ
մենք ազգութիւնը մի եւ անբաժան կը
դաւանինք եւ ամէն պարագայի մէջ տար-
բեր յարանուանութիւններու պատկանող
անձերու մեզ հետ միանալուն փափաքող
ենք...

Վ. Սէրէնկիւլեան Է. Յ. (ընդմիջե-
լով). — Պէտք է չեղտել որ Հայ Աւետա-
րանական կը գործակցին մեզի ազգային
կրթական եւ բարեգործական բոլոր խըն-
դիրներու մէջ, միութիւնը այս կէտին
մէջ է:

ԱՏՆՆ. Է. Յ. (չարունակելով). — Կար-
դացուած գրերէն այդ կէտը հասկցուեցաւ
արդէն: Կը մաղթենք որ այս համաձայ-
նութիւնը ընդհուպ իր օգտակար արդիւնք-
ները տայ, ինչպէս կ'ակնկալէ ազգը ի-
րաւամբ:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ Է. Յ. — Կ'առաջարկեմ
որ այս պարագան հաղորդուի Ս. Հայրա-
պետին, այն հեռագրով, որով Մայր Դի-
ւանը ի դիմաց Երեսփոխանական ժողովոյ
թրքահայոց շնորհաւորութիւնը պիտի
ուղղէ ներկայ Յորեկանին առթիւ:

ԱՏՆՆ. Է. Յ. — Հեռագիրը պատրաստուած
է, կը կարգամ ահաւասիկ եւ Շահրիկեան
էֆ. Ի առաջարկութիւնն ալ կ'աւելցնենք:

Ազգ. Ժողովը այսօր Մայր եկեղեցւոյ
մէջ հանդիսաւոր նիստ գումարելով, պաշ-
տօնական բացումը կատարեց զրոյց գիւտի
եւ սպազութեան յոբելեանի հանդեսնե-
րուն, մաղբանքներ ընելով ազգին եւ
Ձերդ Վեհափառութեան համար, որ Ս.
Սահակ Հայրապետի նման կը հովանաւո-
րեմ Հայութիւնը եւ անոր գրականութիւնը
ու կրթութիւնը:

Ժողովը Սահմանադրութեան շուրջ
գործակցութիւնը հռչակեց բոլոր յարան-
ուանութեանց. Հայ Բողոքականք ընդու-
նած են այս կոչը:

(Այս հեռագրին ընթերցումէն յետոյ
Ատենապետ Է.Ֆ. ատենանք փակեց օրուան
հանդիսաւորութեան անթափ տպաւորու-
թեան մէջ եւ անմիջապէս սկսաւ ածին
յատուկ նախատօնակը, նախագահութեամբ
Տեղապահ Ս.ի եւ Ինտրկայութեան ժո-
ղովականաց եւ ժողովրդեան)

Ատենապետ

Հ. Արամեանց

Ատենապետ

Տր. Ն. Տաղաւարեան

(Դ. Վիճակ)

Գում գարու, Գումգարուի դուրս

69. Դաւիթ Լիկնտի Տէր-Սովետեան
70. Համբարձում » Պոյաճեան
71. Սարգիս » Սուրին
72.

Կէտիկ փաշա

73. Հմայեակ Լիկնտի Արամեանց
74. Յարութիւն » Ճանկիւլեան
75. Յակոբ » Աւետիսեան
76. Յակոբ » Նշանեան
77. Ներսէս » Զաքարեան

Սամաթիա Ս. Դէորգ

78. Գրիգոր Լիկնտի Զօհրապ
79. Լեւոն » Սաաթճեան
80. Հայկ » Խօճասարեան
81. Պարգեւ » Փափագեան
82. Լեւոն » Սեղրոսեան
83. Ռուբէն » Փափագեան
84.

(Ե. Վիճակ)

Գուգլունճուկ-Իճատիէ

85. Երուանդ Լիկնտի Խորասան
86. Լեւոն » Տէմիրճիպաշեան
87. Ռուբէն » Զարդարեան
88. Ոսկան » Մարտիկեան
89. Կոպեռնիկ » Խաչատուրեան

Քօփ-գարու

90. Գէորգ Լիկնտի Սիմէշեան
Ղալամիւ-Պէլքօզ

91. Երուանդ Լիկնտի Օտեան

Նաուլը-գարու

92. Նշան Լիկնտի Գալպէսեան
93. Տիգրան » Դանուկեան

Սամաթիա Ալմըմէրմէր

94. Պետրոս Լիկնտի Գալպէսեան

Սկիւտար Ս. Խաչ

95. Բարսեղ Լիկնտի Աւետիսեան
96. Գարեգին » Տէմիրճիպաշեան
97. Յարութիւն » Շահրիկեան
98. Վարդգէս » Սէրէնկիւլեան
96. Յակոբ » Մինասեան

Րումէլի-ճիսար, Պոյաճը-գիւղ, Եէնի-գիւղ

100. Արքայաճ Լիկնտի Տէր Յակոբեան

ԳԱՌԱՌԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

Եգիպտոս

101. Վահան Լիկնտի Թէլեան

Եւդոկիա

102. Յակոբ Լիկնտի Պօնճուգեան

Խարբերդ

103. Տօբժ. Փաշայեան Լիկնտի

Կարին

104. Սողոմոն Լիկնտի Տէր-Ազարեան

Կիւրին-Մանճըթ

105. Սրամ Լիկնտի Անդոնեան

Մուշ

106. Գեղամ Լիկնտի Տէր-Կարապետեան

Զմշկածագ-Զարսանճագ

- 107.

Տրապիզոն

108. Օննիկ Լիկնտի Զիֆէ-Սարաֆ

(Բ. Վիճակ)

Աղթամար

109. Ա. Վառմեան Լիկնտի

Բալու

110. Գամէր Լիկնտի Շիրինեան

Եօզլատ

111. Աւետիս Լիկնտի Զինվիզեան

Կեսարիա

112. Վահան Լիկնտի Էսսեան

Հալէպ-Այնթապ

113. Սարգիս Լիկնտի Գնաճեան

Նիկոմիդիա

- 114.

Պաղտատ

115. Տօբժ. Ներսէս Լիկնտի Թիւլեան

Սղերդ

116. Սիւրբէ Լիկնտի Նորատունկեան

(Գ. Վիճակ)

Ակն

117. Ատովմ Լիկնտի Երեցեան

Արաբկիր

118. Արծաթի Լիկնտի Սարաֆեան

Եղեւիա

119. Սեպուհ Գլխ Իւթիճեան

Զգմուռնիա

120. Լեւոն Լիկնտի Տնտեսեան

Հաճըն

121. Տէվլէ Լիկնտի Տատրեան

Մալաթիա

- 1 2

Պանտրմա-Պալրքէսիր

123. Տիրան Լիկնտի Երլանեան

Վան

- 124.

(Դ. Վիճակ)

Ադրիանուպոլիս

- 521

Ատանա

6. 21 Արիստակէս Լիկնտի Գ.

Բաղէ

7. 21 Աղեքսանդր Լիկն

Կուտինա

128. Զարեհ Լիկն

- Պրուսա
129. Գասպար էֆենտի Նեմցե
- Ռոտոմո
130. Միհրդատ էֆենտի Հալիազն
- Տիգրանակերտ
131. Տիգրան էֆենտի Նազաշեան
- Ծիվրիկ
- 132.
- (Ե. Վիճակ)
- Ամասիա-Մարգուան
133. Տիգրան էֆենտի Մարտիկեան
- Բարերդ
134. Յարութիւն էֆենտի Դարբինեան

- Գաղատիա
135. Տր. Խաչիկ էֆենտի Պողոսեան
- Դոնեա
136. Բարթող էֆենտի Զօրեան
- Երզնկա
137. Գաբրիէլ էֆենտի Նորատունկեան
- Մարաշ-Ջէյթուն
138. Սմբատ էֆենտի Բիւրատ
- Շապին-Դարահիսար
139. Ժագ էֆենտի Սայապալեան
- Սերաստիա
140. Տօթ. Նազարէմ էֆենտի Տաղաւարեան

Մ Ա Յ Ր Դ Ի Ի Ա Ն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅ

Ա. Ատենապետ	Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան	Ա. Ատենադպիր	Հմայեակ էֆ. Արամեան
Բ. „	Տր. Տաղաւարեան էֆենտի	Բ. „	Երուանդ էֆ. Պէյազճեաղ
Գ. „	Պարգեւ էֆ. Փափազեան	Գ. „	Աղեքսանդր էֆ. Փանոսեան

Ն Ա Խ Ա Ք Ն Ն Ի Զ Դ Ի Ի Ա Ն Ք

ՁԵՌՆՀԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Տ. Հմայեակ Արքեպս. Դիմաքսեան
- Բ. Արամ էֆենտի Հալաճեան
- Գ. Արշակ էֆենտի Ալպոյաճեան

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Աստուածատուր էֆենտի Խաչատրեան
- Բ. Մարկոս էֆենտի Նաթանեան
- Գ. Հրանտ էֆենտի Ասատուր

ԿԱԼՈՒԱԾՈՅ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Պենոն էֆենտի Տէլիբէնճեան
- Բ. Վահան էֆենտի Էսսեան
- Գ. Թորգոմ էֆենտի Պոյաճեան

ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Եղուարդ էֆենտի Շիրինեան
- Բ. Խաչիկ էֆենտի Սրվաճեան
- Գ. Լեւոն էֆենտի Տնտեսեան

ՅԱՐԱՔԵՐԱԿԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Յարութիւն էֆենտի Մոստիլեան
- Գ. Բարսեղ էֆենտի Աւետիսեան
- Գ. Նշան էֆենտի Գալպաճեան

ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Տ. Մաղաքիա Արքեպս. Օրմանեան
- Բ. Դարեգին էֆենտի Տէմիրճիպաշեան
- Գ.

ՆԱԽԱԶԵՌՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Դաւիթ էֆենտի Տէր-Մովսէսեան
- Բ. Հայկի էֆենտի Խոճատարեան
- Գ. Յարութիւն էֆենտի Շահրիկեան

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Ա. Բարթող էֆենտի Զօրեան
- Բ. Վահան էֆենտի Թէքէեան
- Գ. Ռուբէն էֆենտի Զարգարեան

ԵԼԵԻՄՏԻՅ ՅԱՆՁՆԱԿՈՒՄԲ

Գ Ի Ն 1 Ղ Ր Ո Ւ Շ

Իսկանուրիւն Ազգ. Անուկին, Ազգ. Ժողովոյ ծախուց յատկացեալ

Կը ծախուի յազգային Խորհրդարան Ղալաքիոյ